

Letné školy ako opatrenie na zmiernenie dopadov pandémie COVID-19 na vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok

Minulý rok ministerstvo školstva podporilo základné školy, aby mohli organizovať letné školy. Chcelo tým zmierniť dopady epidémie COVID-19 na vzdelávanie. Z údajov však možno odhadovať, že do letných škôl sa nedostalo minimálne 92 % detí, ktoré sa počas dištančnej výučby neučili prostredníctvom internetu. Letné školy sa v menšej miere realizovali v krajoch, kde bol najvyšší podiel žiačok a žiakov, ktorí sa nezapájali do online dištančnej výučby. Zároveň z dostupných údajov vyplýva, že letná škola trvala príliš krátko, rozsah vzdelávacej zložky v rámci letných škôl nebol vymedzený a zameranie letných škôl bolo pomerne široké. Preto pre zvýšenie účinnosti letných škôl odporúčame realizovať opatrenia na zvýšenie záujmu škôl o organizáciu letných škôl a zvýšenie účasti ohrozených žiakov a žiačok v letných školách. Zároveň odporúčame upraviť organizáciu letných škôl, aby boli čo najviac kompenzačné z hľadiska nadobúdania vedomostí a zručností detí a mladých ľudí, zvýšiť finančné prostriedky na organizáciu letných škôl a zbierať podrobnejšie údaje o realizácii letných škôl.

Úvod

Zatvorenie škôl v dôsledku pandémie COVID-19 a s tým súvisiaci prechod na dištančné vzdelávanie bude mať viaceré negatívne dôsledky najmä pre deti a mladých ľudí. Ide napríklad o zhoršenie ich duševného zdravia či sociálnych vzťahov. Jedným z týchto dôsledkov sú aj straty vo vedomostiach a zručnostiach žiakov a žiačok.

Je dôležité, aby sa prijímali opatrenia na riešenie a elimináciu všetkých uvedených problémov. V tomto texte sa však sústreďujeme predovšetkým na oblasť vzdelávacích výsledkov žiakov a žiačok. Práve na túto oblasť sa totiž zameriavajú niektoré opatrenia, ktoré ministerstvo školstva aktuálne implementuje alebo plánuje implementovať. Zároveň hrozí, že v dôsledku prerušenia prezenčnej výučby a s tým súvisiacimi vzdelávacími stratami sa budú prehľbovať rozdiely vo vzdelávacích výsledkoch detí a mladých ľudí z rôznych spoločenských tried (Kuhfeld et al. 2020) a môže dôjsť aj k zvýšeniu miery predčasného ukončenia školskej dochádzky (Azevedo et al. 2020). To všetko sa deje v kontexte, kedy aj bez pandemickej situácie na Slovensku narastá skupina detí, ktoré nedosahujú ani základnú úroveň zručností v čitateľskej gramotnosti primeranú ich veku (Sedláček & Varsik 2020) a sociálno-ekonomické zázemie výrazne ovplyvňuje vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok (OECD 2019).

Ako ukazujú viaceré zahraničné výskumy týkajúce sa dopadu pandémie COVID-19 na vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok (Blainey & Hannay 2021, DfE 2021a, Domingue et al. 2021, Dorn et al. 2020, Engzel, Frey & Verhagen 2020, Kogan & Lavertu 2021, Kuhfeld et al. 2020, Maldonado & De Witte 2020, Pier et al. 2021, Rose et al. 2021,) a ako potvrdzujú aj slovenské učiteľky a učители (Ostertágová & Čokyna 2020), dištančné vzdelávanie nie je natoľko účinné a funkčné ako prezenčná výučba priamo v škole. Zvlášť negatívny dopad bude mať táto situácia na deti s horším sociálno-ekonomickým zázemím. Tie totiž nemali rovnocenný prístup k online výučbe (Ostertágová & Čokyna 2020) a vo väčšej miere sa

museli spoľahnúť na seba alebo na pomoc zo strany rodičov či iných členov domácnosti (tí však mohli byť pracovne vyťažení alebo nemuseli mať dostatočné vzdelanie, aby im vedeli pomôcť).

Situácia na Slovensku môže byť o to zložitejšia, že v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ boli naše školy (najmä druhý stupeň základných škôl a stredné školy) zatvorené relatívne dlhšie (UNESCO 2021). Zároveň sme na rozdiel od iných krajín nedokázali pre žiakov a žiačky bez potrebného vybavenia zabezpečiť internetové pripojenie a technologické zariadenia na online výučbu. Z týchto dôvodov je nutné čo najskôr začať pripravovať potenciálne kompenzačné opatrenia a nástroje, ktoré by mohli zmierniť negatívne dôsledky vyplývajúce zo zatvorených škôl.

Jednou z možností, s ktorou už majú skúsenosti viaceré krajiny (napríklad Anglicko, Francúzsko) vrátane Slovenska, je organizovanie dobrovoľných letných škôl. V tejto analýze sa pozrieme na to, ako organizácia letných škôl na Slovensku vyzerala a aké boli jej potenciálne prínosy. Zároveň na základe existujúcich skúseností a výsledkov výskumu poskytneme odporúčania na lepšiu organizáciu letných škôl v tomto roku.

Účinok letných škôl na vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok

Letnú školu možno definovať ako vyučovanie (organizácia vyučovacích hodín) počas letných prázdnin. Zväčša sa realizuje v menších skupinách ako je bežná trieda, príp. môže mať charakter doučovania malej skupiny žiakov a žiačok. Často sú jej súčasťou aj ďalšie doplňujúce aktivity, ako napríklad športové aktivity alebo výlety (Xie et al. 2021, EEF 2019). Najmä v USA existuje tradícia organizovania letných škôl za účelom dobehnutia vzdelávacích strát, resp. ako dodatočná podpora pre žiakov a žiačky s horšími vzdelávacími výsledkami.

Podľa výsledkov výskumu majú letné školy potenciál zlepšiť vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok, avšak len za určitých okolností. Najnovšia metaanalýza skúmajúca 19 randomizovaných štúdií dospela k záveru, že letné školy zamerané na čítanie a matematiku mali pozitívny vplyv na vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok. Ukázalo sa však, že tento pozitívny vplyv bol dôsledkom dvoch štúdií v oblasti čítania a jednej štúdie v oblasti matematiky. Ostatné štúdie preukázali minimálny alebo žiadny vplyv (Xie et al. 2021).

Dva úspešné letné programy zamerané na čítanie sa vyznačovali tým, že boli zacielené na mladších žiakov a začínali sa výučbou čítania v rámci celej triedy, na ktorú nadväzoval tútoring v rámci malej skupiny detí. V prípade programu zameraného na matematiku išlo o každodennú výučbu počas štyroch týždňov v celkovom rozsahu 75 hodín. Tá sa špecificky zameriavala na prípravu žiakov a žiačok 7. ročníka na test z algebry. Tieto úspešné letné školy sa teda vyznačovali najmä intenzívnou výučbou (Xie et al. 2021).

Podľa prepočtov Education Endowment Foundation účasť v letných školách dokáže žiakom a žiačkam priemerne poskytnúť pokrok v rozsahu dodatočných dvoch mesiacov oproti ostatným žiakom a žiačkam. Väčší dopad (štyri mesiace) môžu mať letné školy, ktoré sú intenzívne a zahŕňajú výučbu v malých skupinách realizovanú pripravenými a skúsenými učiteľkami a učiteľmi. Naopak, letné školy bez jasnej vzdelávacej zložky nepredstavujú pre žiakov a žiačky žiaden vzdelávací prínos (EEF 2019).

Letné školy na Slovensku

Slovenské ministerstvo školstva v minulom roku podporilo organizovanie letných škôl prostredníctvom výzvy na realizáciu rozvojového projektu. Podľa ministerstva išlo o súčasť opatrení na zmiernenie dopadov, ktoré vznikli ako dôsledok prerušenia vyučovania v školách počas epidémie COVID 19 (MŠVVŠ SR 2020a). Cieľom letných škôl malo byť pomôcť vyrovnáť rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach

žiacov, ktoré vznikli alebo sa prehĺbili v dôsledku prerušeného vyučovania v školách, ako aj poskytnúť možnosť adaptácie žiakov na začatie školského roka 2020/2021 (MŠVVŠ SR 2020b).

O finančné prostriedky mohli požiadať zriaďovatelia základných škôl a základných škôl pre žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Maximálna výška dotácie pre jednu školu bola 2 600 eur. Letná škola sa mohla realizovať počas troch augustových týždňov, pričom mohla mať podobu krátkeho (4 až 6 hodín denne počas 5 dní) alebo dlhého (7 až 10 hodín denne počas 5 dní) cyklu (MŠVVŠ SR 2020c). Čo možno na základe dostupných údajov povedať o charaktere a dopade letných škôl?

O letné školy bol menší záujem, ako ministerstvo školstva predpokladalo. Celkovo sa do projektu letných škôl v roku 2020 zapojilo 244 základných škôl (MŠVVŠ SR 2020d), čo predstavuje približne 10 % všetkých základných škôl. Všetky školy (okrem dvoch¹), ktoré sa do výzvy prihlásili, peniaze na letnú školu aj dostali. Ministerstvo totiž na letné školy pôvodne vyčlenilo 500 000 eur, požiadavky zo strany škôl boli nakoniec len vo výške 375 800 eur (MŠVVŠ SR 2020d), čo predstavovalo 75 % alokácie. To znamená, že o letné školy bol menší záujem, ako ministerstvo predpokladalo. Peniaze teda zostali približne pre ďalších osemdesiat základných škôl, ak by sa prihlásili.

Box 1: Letné školy v Anglicku

V roku 2020 Anglicko vyčlenilo jednu miliardu libier na realizáciu rozličných opatrení na kompenzáciu dopadu COVID-19 vo vzdelávaní (DfE 2020). Podľa príručky Education Endowment Foundation mohli školy tieto prostriedky využiť napríklad na podporu učiteliek a učiteľov, doučovanie, letné školy, nákup technologických zariadení pre žiakov a žiačky atď. (EEF 2020).

Podľa prieskumu z júla 2020 však len 3 % učiteliek a učiteľov na pozícii senior leader (skúsení učitelia a učiteľky na rozličných postoch od riaditeľa školy až po špecializovaných koordinátorov) v Anglicku uviedlo, že túto extra finančnú podporu zo štátu využijú na letné školy alebo dodatočnú podporu počas letných prázdnin. Väčšiu prioritu mala výučba realizovaná individuálne alebo v malých skupinách či intervenčné programy zamerané na zvyšovanie vedomostí a zručností (Sharp et al. 2020).

Aj v tomto roku Anglicko plánuje organizovať letné školy. Už vo februári tohto roka ohlásilo podporný finančný balíček vo výške 700 miliónov libier. 302 miliónov má ísť pre štátne primárne (deti vo veku 5 - 11 rokov) a sekundárne (11 - 16 rokov) školy – tieto finančné prostriedky sú určené buď na podporu letných škôl, klubov a aktivít alebo na podporu opatrení realizovaných od septembra. Priemerná primárna škola dostane dotáciu 6 000 libier a priemerná sekundárna škola 22 000 libier. Ďalších 200 miliónov libier pôjde na individuálne („face to face“) letné školy na sekundárnych školách. Zvyšných 200 miliónov libier pôjde najmä na podporu doučovania (DfE 2021b).

Školy, ktoré chcú organizovať letné školy, sa mohli registrovať od 26. apríla do 7. mája 2021 (ESFA 2021).

Do letných škôl sa nedostalo minimálne 92 % detí, ktoré sa v minulom roku vzdelávali bez prístupu k online výučbe. Minuloročné letné školy mohli mať najväčší zmysel pre deti, pre ktoré bolo ťažké alebo dokonca nemožné zapájať sa do vzdelávania na diaľku. Je niekoľko spôsobov, ako definovať skupinu týchto detí. My pracujeme s počtom žiačok a žiakov, ktorí nemali prístup k online dištančnej výučbe.² Offline spôsob výučby je totiž podľa učiteliek a učiteľov oveľa menej efektívny ako bežná prezenčná

¹ Dve žiadosti boli vyradené z dôvodu nesplnenia podmienky výzvy – oprávnenosť žiadateľa (MŠVVŠ SR 2020d).

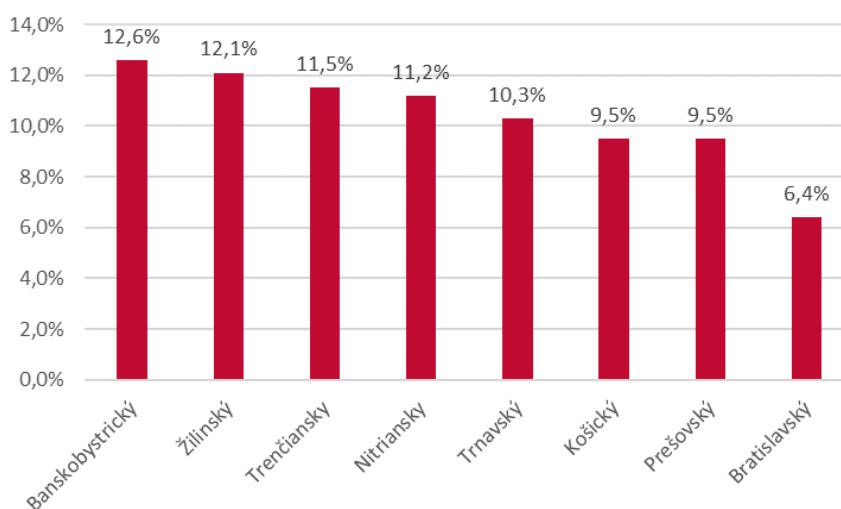
² K dispozícii sú síce aj údaje o počte žiakov a žiačok, ktoré vôbec neboli zapojené do dištančnej výučby, ale z metodologických dôvodov nemožno tieto údaje kombinovať s údajmi o počte žiačok a žiakov, ktorí sa nevzdelávali online. Zároveň predpokladáme, že kategória „offline“ zachytáva aj časť žiakov a žiačok bez zapojenia do dištančnej výučby.

výučba aj ako online výučba (Ostertágová & Čokyna 2020).³ Pri tomto spôsobe výučby chýba priama komunikácia s učiteľom alebo učiteľkou a dieťa je odkázané samo na seba alebo na pomoc rodičov (tí však môžu byť zaneprázdnení alebo nemusia mať dostatočné vzdelanie, aby im dokázali pomôcť).

Na jar 2020 bolo v základných školách podľa odhadov 106 tisíc detí, ktoré sa učili offline spôsobom, čo predstavuje 22 % zo všetkých detí v základných školách (Ostertágová & Čokyna 2020). Letné školy sa však v roku 2020 podľa údajov ministerstva školstva mali otvoriť len pre 8 553 detí⁴ (MŠVVŠ SR 2020d), čo sú necelé 2 % všetkých žiakov a žiačok v základných školách. Pre chýbajúce údaje nevieme presne vyhodnotiť, koľko z detí, ktoré navštevovali letnú školu, sa predtým učilo offline spôsobom. Dá sa však odhadovať, že z týchto žiakov a žiačok sa do letných škôl mohlo dostať asi 2 až 8 %. Pri dolnej hranici (2 %) rátame s tým, že podiel offline žiakov a žiačok medzi účastníkmi letných škôl bol rovnaký ako v celej žiackej populácii (22 %). Pri hornej hranici (8 %) predpokladáme, že všetci účastníci letných škôl boli offline žiaci a žiačky.⁵ Inými slovami, minimálne 92 % detí, ktoré by to potrebovali najviac, sa do letných škôl ani nemalo šancu dostať.

Do letných škôl sa v menšej miere zapájali školy v krajoch, kde bol najvyšší podiel žiakov a žiačok vzdelávajúcich sa offline. V prepočte na počet škôl sa najviac letných škôl zorganizovalo v Banskobystrickom, Žilinskom a Trenčianskom kraji (11,5 – 12,6 % zo všetkých základných škôl v danom kraji). Najmenej to bolo v Bratislavskom, Košickom a Prešovskom kraji (6,5 – 9,5 % zo všetkých základných škôl v danom kraji) (graf 1). Práve v Košickom a Prešovskom kraji bolo pritom na jar 2020 najviac detí, ktoré sa do dištančnej výučby zapájali offline spôsobom (Ostertágová & Čokyna 2020). Podrobnejšie údaje o tom, aký bol zásah letných škôl (teda aký bol podiel offline žiakov v školách, ktoré sa zapojili a ktoré sa nezapojili do projektu letných škôl), by bolo možné vyvodiť z údajov, ktoré má k dispozícii ministerstvo školstva.

Graf 1 Podiel škôl, ktoré organizovali v roku 2020 letné školy podľa krajov (zdroj: CVA na základe údajov MŠVVŠ SR)

³ Najčastejšie sa deje zasielaním vytlačených pracovných listov a je veľmi pravdepodobné, že deti, ktoré sa vzdelávali týmto spôsobom, dokázali prebrať a pochopiť výrazne menej učiva.

⁴ Reálny počet detí, ktoré sa vzdelávali v letných školách, ministerstvo nezverejnilo. Uvedený počet detí vychádza zo žiadostí jednotlivých škôl. Tento počet môže byť nadhodnotený v dôsledku toho, že niektoré deti mohli absolvovať viac ako jeden cyklus letnej školy a do výsledného počtu mohli byť zarátané viackrát (v žiadosti školy uvádzali počet žiakov v jednotlivých skupinách, pričom ak sa letná škola realizovala viac ako jeden týždeň, nie je možné rozlíšiť, či ide o nových žiakov alebo tých istých). Skutočný počet detí, ktoré navštevovali letné školy, sa tak môže líšiť.

⁵ Teoreticky sa do letnej školy nemusel zapojiť žiaden žiak alebo žiačka bez prístupu k online dištančnej výučbe, ako však uvádzame, reálne údaje o zapojenosti offline žiakov a žiačok nie sú k dispozícii.

Ak škola organizovala letnú školu, buď tam bolo miesto pre málo žiakov, alebo trvala príliš krátko. Letné školy sa organizovali v takzvaných cykloch, pričom jeden cyklus predstavoval päť dní. Žiaci a žiačky sa vzdelávali v skupinách – v jednej skupine mohlo byť minimálne desať a maximálne dvadsať detí. Ak vyučovanie trvalo denne 4 až 6 hodín (tzv. krátky cyklus), škola dostala za jednu skupinu podporu vo výške 500 eur. Ak vyučovanie trvalo denne 7 až 10 hodín (tzv. dlhý cyklus), škola dostala podporu za jednu skupinu vo výške 800 eur. Maximálna suma pre jednu školu však bola 2 600 eur (MŠVVŠ SR 2020c).⁶

Znamená to, že maximálny možný počet žiačok a žiakov, ktorí mohli v jednej škole navštevovať letnú školu, bol obmedzený na sto detí (ak škola organizovala päť skupín po dvadsať detí). V takom prípade by však každá žiačka alebo žiak absolvoval letnú školu v dĺžke len jedného týždňa. Znamená to tiež, že ak bolo v škole viac ako sto detí, ktoré sa učili offline spôsobom, do letnej školy sa ani na tento jeden týždeň nemohli dostať všetky z nich.

Zároveň ministerstvo na realizáciu letných škôl vyčlenilo len tri augustové týždne – to je teda maximálna dĺžka, počas ktorej konkrétna žiačka alebo žiak mohol navštevovať letnú školu. Takúto dlhú letnú školu (tri cykly) však mohla škola zorganizovať pre maximálne dvadsať žiakov a žiačok.

Zo zverejnených údajov vyplýva, že priemerný, ako aj mediánový počet skupín letných škôl boli dve skupiny.⁷ Školy teda zväčša nevyužili ani štátom vymedzenú maximálnu dĺžku (a teda ani maximálnu výšku dotácie) letných škôl. Žiaci a žiačky tak letnú školu navštevovali relatívne krátko, čo mohlo znížiť jej účinok vo vzťahu k vzdelávacím výsledkom.

Rozsah vzdelávacej zložky v rámci letných škôl nebol vymedzený a zameranie letných škôl bolo pomerne široké. Ministerstvo školstva nestanovilo minimálny rozsah vzdelávacej zložky počas letných škôl, hoci výsledky výskumu ukazujú, že zlepšenie vzdelávacích výsledkov žiakov a žiačok prináša len relatívne intenzívny vzdelávací program. Návrh týždenného rozvrhu letnej školy (tabuľka 1), ktorý pre inšpiráciu vo svojich odporúčaníach prezentoval Štátny pedagogický ústav, uvádza aktivity z jednotlivých vzdelávacích oblastí v rozsahu 6 hodín denne (ŠPÚ 2020). Takto dizajnovaný rozvrh letnej školy by sa však dal uskutočniť len v prípade dlhého cyklu (7 – 10 hodín). O intenzite vzdelávania počas letných škôl, teda akú časť letnej školy venovali jednotlivé školy vzdelávacím aktivitám, nie sú k dispozícii žiadne údaje.

Tabuľka 1 Návrh týždenného rozvrhu letnej školy (zdroj: ŠPÚ)

	8.00 – 10.00	10.00 – 12.00	13.00 – 15.00	15.00 – 16.30
P	Ranný kruh Jazykové aktivity	Matematické aktivity	Spoločenskovedné aktivity	Voľnočasové aktivity Vyhodnotenie dňa
U	Ranný kruh Matematické aktivity	Jazykové aktivity	Prírodovedné aktivity	Voľnočasové aktivity Vyhodnotenie dňa
S	Ranný kruh Jazykové aktivity	Matematické aktivity	Spoločenskovedné aktivity	Voľnočasové aktivity Vyhodnotenie dňa
Š	Ranný kruh Matematické aktivity	Jazykové aktivity	Prírodovedné aktivity	Voľnočasové aktivity Vyhodnotenie dňa
P	Ranný kruh Jazykové aktivity	Spoločenskovedné aktivity	Vyhodnotenie týždňa v rámci skupiny/celej LŠ Prezentácia prác žiakov (divadlo, plagáty, výstavy prác a pod.)	

⁶ Škola mohla v rámci letnej školy zo štátnych prostriedkov financovať najviac 5 skupín s krátkymi cyklami (za 2 500 eur). Najvyššia suma – 2 600 eur – sa mohla získať za zorganizovanie dvoch skupín s krátkymi cyklami a dvoch skupín s dlhými cyklami (2 * 500 + 2 * 800).

⁷ Počet skupín v škole sme odvodili od výšky poskytnutej dotácie.

Obsah vzdelávania letných škôl sa zameriaval na širokú škálu zručností, hoci zahraničné letné programy sa často zameriavajú na čítanie alebo matematiku. Ministerstvo odporúčalo, aby súčasťou aktivít letnej školy bola aj podpora tvorivosti a iniciatívnosti, hodnotovej výchovy a čitateľskej, matematickej, informačnej a prírodovednej gramotnosti, ako aj analytického a kritického myslenia (MŠVVŠ SR 2020b). Odporúčania Štátneho pedagogického ústavu obsahovali opis zamerania a príkladov realizácie aktivít v oblasti jazyka, matematiky, prírodovedných a spoločenskovedných predmetov (ŠPÚ 2020). Takto široké vymedzenie zamerania vzdelávacích aktivít v kombinácii s krátkym trvaním letnej školy mohlo znížiť účinnosť letných škôl vo vzťahu k zlepšovaniu vzdelávacích výsledkov žiakov a žiačok.

Odporúčania

Na základe výsledkov výskumu sa ukazuje, že letné školy môžu fungovať ako relatívne účinné kompenzačné opatrenie. Treba však dodať, že v porovnaní s niektorými ďalšími opatreniami nemusí ísť o najúčinnjší nástroj – väčší účinok môže dosahovať napríklad doučovanie (EEF 2021, Nickow, Oreopoulos a Quan 2020). Preto by realizácia letných škôl nemala byť jediným a výlučným opatrením, ktorým sa kompenzuje alebo zmierňuje dopad pandémie COVID-19 na vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok.

Výskum zároveň ukazuje, že letné školy sú ako kompenzačné opatrenie účinné len za určitých okolností. Napriek tomu, že jedným z cieľov letných škôl na Slovensku bolo vyrovnáť rozdiely vo vedomostiach a zručnostiach žiakov a žiačok, tento účinok s veľkou pravdepodobnosťou nedosiahli. Nespĺňali totiž viaceré nároky na kvalitnú organizáciu letných škôl.

Na základe overených dát zo zahraničných výskumov a nášho vyhodnotenia realizácie letných škôl na Slovensku navrhujeme nasledujúce odporúčania:

Zvýšiť záujem škôl o organizáciu letných škôl, zamerať sa na školy s vysokým podielom žiakov a žiačok s ťažkosťami zapájať sa do dištančnej výučby. Minuloročný projekt letných škôl ukázal relatívne nízku zapojenosť základných škôl. Presné príčiny relatívne nízkeho záujmu škôl o organizáciu letných škôl nepoznáme, pretože ministerstvo školstva takéto informácie nezberalo. Mohlo ísť napríklad o neskorý termín vyhlásenia výzvy (prvá polovica júna 2020), krátky čas na prihlásenie do výzvy (necele tri týždne), či chýbajúcu systémovú podporu pri zabezpečovaní pedagogického personálu, ktorý by v letných školách pôsobil. Napríklad z údajov z Anglicka však vyplýva, že učiteľky a učitelia preferujú iný typ kompenzačných opatrení ako sú letné školy (Sharp et al. 2020).

Pre zvýšenie záujmu škôl o organizáciu letných škôl odporúčame realizovať nasledujúce opatrenia:

- Ministerstvo školstva by malo všetkým školám, vzdelávacím organizáciám ako aj učiteľkám a učiteľom sprostredkovať informácie o dôležitosti a význame letných škôl.
- Vyhlásiť výzvu na organizáciu letných škôl oveľa skôr ako v minulom roku. V našom skoršom blogu sme odporúčali termín najneskôr do konca apríla (Čokyna & Rehúš 2021). Podľa odporúčania na základe dlhoročného amerického programu The National Summer Learning Project (NSLP) by sa mala príprava letnej školy začať dokonca už na jeseň, resp. najneskôr v januári (Schwartz et al. 2021).
- Ministerstvo školstva by malo identifikovať školy, kde by boli letné školy najviac potrebné, a následne proaktívne oslovovať nielen vedenie týchto škôl, ale aj ich zriaďovateľov.
- Ministerstvo školstva (alebo niektorá z jeho priamo riadených organizácií) by malo vyhradiť personál, ktorý bude školám v procese prihlasovania sa do výzvy pomáhať a asistovať, napríklad pri odhadoch detí, ktoré sa majú zúčastniť letnej školy, alebo pri opise aktivít v rámci letnej školy.

Zvýšiť a zabezpečiť pravidelnú účasť ohrozených žiakov a žiačok v letných školách. Jedným z problémov spojených s organizáciou letných škôl je nižšia účasť detí a mladých ľudí, pre ktorých by letná škola mohla mať najväčší význam. Napríklad viacerí anglickí odborníci a odborníčky poukázali na to, že do letných škôl sa zvyknú menej zapájať znevýhodnené deti, a tak z týchto programov nakoniec benefitujú deti z lepších pomerov, ktorých východisková situácia bola už aj tak lepšia (Woolcock 2021). Pre zvýšenie účasti týchto žiakov a žiačok navrhujeme nasledujúce odporúčania:

- Spísať manuál, ako získavať žiakov a žiačky do letných škôl – najmä v prípade, ak ide o školy s vyšším podielom detí z chudobných rodín.
- Vytvoriť informačný materiál, ktorý bude rodičov ako aj žiakov a žiačky informovať o požiadavkách letnej školy ako aj o ich atraktívnych častiach, ako sú napríklad voľnočasové aktivity.
- Ministerstvo školstva by malo osloviť poskytovateľov terénnej sociálnej práce (Úrad splnomocnenkyne pre rómske komunity, Implementačnú agentúru) a dohodnúť súčinnosť medzi terénnymi pracovníkmi a školami pri informovaní rodičov a žiakov o dôležitosti letných škôl a získavania súhlasu na účasť detí v nich. V rámci programu NSLP sa osvedčili aj osobné listy učiteliek a učiteľov adresované žiačkam a žiakom (Schwartz et al. 2021).
- Mali by sa zaviesť jednoznačné pravidlá dochádzky, aby žiačky a žiaci vedeli o tom, že majú letnú školu navštevovať každý deň (Schwartz et al. 2021).
- V prípade dostatočných zdrojov sa dá pre zvýšenie dochádzky uvažovať aj o stimuloch pre rodičov a žiačky a žiakov, ako napr. exkurzie alebo výlety či týždenné ocenenia (Schwartz et al. 2021).
- Mala by sa zabezpečiť bezplatná doprava a strava pre zúčastnených žiakov a žiačky.

Upraviť organizáciu letných škôl, aby boli čo najviac kompenzačné z hľadiska nadobúdania vedomostí a zručností detí a mladých ľudí. Výskum ukazuje, že letné školy môžu zlepšiť vzdelávacie výsledky žiakov a žiačok len v prípade, že majú adekvátnu organizáciu. Slovenské letné školy nespĺňali viaceré podmienky pre zabezpečenie ich účinnosti, napríklad trvali krátko (od jedného do troch týždňov), nebol vymedzený počet hodín vzdelávacieho obsahu či vzdelávací obsah bol príliš široký.

Na základe výsledkov výskumu a skúseností z dlhoročného amerického programu NSLP (Schwartz et al. 2021) možno formulovať nasledujúce odporúčania pre zabezpečenie vyššej účinnosti letných škôl:

- Letná škola by mala trvať najmenej päť, ideálne však šesť týždňov, pričom účasť by sa mala opakovať viac rokov za sebou.
- Vzdelávacia zložka by mala zabrať najmenej tri až štyri hodiny denne, z toho najmenej 90 minút matematika a najmenej 120 minút vyučovacím jazykom.
- Vzdelávanie by sa malo uskutočňovať v menších skupinách (maximálne 15 žiakov a žiačok), aby bolo možné výučbu lepšie individualizovať podľa potrieb detí.
- Výučba by mala byť čo najkvalitnejšia, preto by sa mal zabezpečiť výber čo najlepších učiteľov a učiteliek.
- Z hľadiska obsahu je dôležité, aby vyučovanie bolo v súlade so školským vzdelávacím programom a s potrebami a záujmami žiakov a žiačok.

Zvýšiť finančné prostriedky na organizáciu letných škôl. Z našej analýzy vyplýva, že poskytnuté finančné prostriedky na letné školy dokázali zabezpečiť účasť maximálne 8 % žiačok a žiakov, ktorí sa počas dištančnej výučby neučili prostredníctvom internetu. Zároveň vyplynulo, že letné školy trvali príliš krátky čas. V závislosti od počtu zapojených škôl, resp. detí a dĺžky letnej školy by bolo nutné na realizáciu letných škôl vyčleniť omnoho vyššiu sumu ako tomu bolo minulý rok, a aká bola vyčlenená na tento rok

– 422 500 eur (MŠVVŠ SR 2021). Napríklad štyri týždne trvajúca letná škola pre 20 % offline žiakov a žiačky by podľa našich prepočtov stála približne 3,7 mil. eur.⁸

Tabuľka 2 Odhad finančných prostriedkov na zabezpečenie letných škôl (zdroj: CVA)

Počet týždňov LŠ	Percento žiačok a žiakov, ktorí sa neučili online				
	20 %	40 %	60 %	80 %	100 %
3. týždne	2 798 400 €	5 596 800 €	8 395 200 €	11 193 600 €	13 992 000 €
4. týždne	3 731 200 €	7 462 400 €	11 193 600 €	14 924 800 €	18 656 000 €
5. týždňov	4 664 000 €	9 328 000 €	13 992 000 €	18 656 000 €	23 320 000 €

Zbierať podrobnejšie údaje o realizácii letných škôl. O tom, prečo školy mali relatívne nízky záujem o organizáciu letných škôl, akí žiaci a žiačky sa do letných škôl zapojili, či aké problémy mali školy počas realizácie letných škôl, nie sú k dispozícii žiadne podrobnejšie údaje. Ministerstvo školstva ich totiž nezбирало. Ministerstvo síce od zapojených škôl žiadalo vypracovať záverečnú správu, v nej sa však uvádzanie viacerých dôležitých informácií nevyžadovalo.⁹ Pre podporu rozhodovania o organizácii letných škôl na základe relevantných údajov preto odporúčame:

- Zbierať údaje o záujme škôl a učiteliek a učiteľov o realizáciu letných škôl.
- Zbierať a vyhodnocovať údaje od zapojených škôl, napr. koľko a akých žiačok a žiakov sa reálne zapojilo do letných škôl, aké ťažkosti mali školy počas realizácie letných škôl atď.
- V spolupráci s výskumným tímom by sa mala vyhodnotiť účinnosť letných škôl. Získali by sa informácie o tom, či a aký prínos mali letné školy pre zapojených žiakov a žiačky. Výskumný dizajn by mal mať charakter experimentu, aby údaje boli čo najspoľahlivejšie.

⁸ Z minuloročných údajov vyplýva, že jeden týždeň letnej školy pre jedného žiaka alebo žiačku stál 44 eur. Celkový počet žiakov a žiačok bez prístupu k online výučbe je 106 000.

⁹ Formulár záverečnej správy je dostupný tu: <https://www.minedu.sk/data/att/16596.xlsx>.

Literatúra

Azavedo, J. P. et al. 2020. Simulating the Potential Impact of COVID-19 School Closures on Schooling and Learning Outcomes: A set of Global Estimates. World Bank Group. Dostupné na: <http://pubdocs.worldbank.org/en/798061592482682799/covid-and-education-June17-r6.pdf>

Blainey, K. & Hannay, T. 2021. The impact of school closures on autumn 2020 attainment. Dostupné na: https://www.risingstars-uk.com/media/Rising-Stars/Assessment/RS_Assessment_white_paper_2021_impact_of_school_closures_on_autumn_2020_attainment.pdf

Čokyna, J. & Rehúš, M. 2021. Letné školy zatiaľ pomohli len veľmi málo. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/2341416/letne-skoly-zatial-pomohli-len-velmi-malo/>

DfE. 2020. Billion pound Covid catch-up plan to tackle impact of lost teaching time. Department for Education. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/news/billion-pound-covid-catch-up-plan-to-tackle-impact-of-lost-teaching-time>

DfE. 2021a. Understanding Progress in the 2020/21 Academic Year interim findings. Department for Education. Dostupné na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/962330/Learning_Loss_Report_1A_-_FINAL.pdf

DfE. 2021b. New education recovery package for children and young people. Department for Education. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/news/new-education-recovery-package-for-children-and-young-people>

Domingue, B. W. et al. 2021. Changing Patterns of Growth in Oral Reading Fluency During the COVID-19 Pandemic. Policy Analysis for California Education. Dostupné na: https://edpolicyinca.org/sites/default/files/2021-03/pb_domingue_mar21-0.pdf

Dorn, E. et al. 2020. COVID-19 and learning loss—disparities grow and students need help. Dostupné na: <https://www.mckinsey.com/industries/public-and-social-sector/our-insights/covid-19-and-learning-loss-disparities-grow-and-students-need-help>

EEF. 2019. Summer schools. Education Endowment Foundation. Dostupné na: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/generate/?u=https://educationendowmentfoundation.org.uk/pdf/toolkit/?id=148&t=Teaching%20and%20Learning%20Toolkit&e=148&s=>

EEF. 2020. COVID-19 support. Guide for schools. Education Endowment Foundation. Dostupné na: https://educationendowmentfoundation.org.uk/public/files/Publications/Covid-19_Resources/Covid-19_support_guide_for_schools.pdf

EEF. 2021. Teaching and Learning Toolkit. Education Endowment Foundation. Dostupné na: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/evidence-summaries/teaching-learning-toolkit/>

Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. D. 2020. Learning Loss Due to School Closures During the COVID-19 Pandemic. Dostupné na: <https://osf.io/preprints/socarxiv/ve4z7/>

ESFA. 2021. Coronavirus (COVID-19) summer schools programme funding: sign-up form guidance. Education & Skills Funding Agency. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-covid-19-summer-schools-programme-funding/coronavirus-covid-19-summer-schools-programme-funding-sign-up-form-guidance>

Kogan, V. & Lavertu, S. 2021. The COVID-19 Pandemic and Student Achievement on Ohio's Third-Grade English Language Arts Assessment (USA). Dostupné na: http://glenn.osu.edu/educational-governance/reports/reports-attributes/ODE_ThirdGradeELA_KL_1-27-2021.pdf

- Kuhfeld, M. et al. 2020. Learning During Covid-19: Initial findings on students' reading and math achievement and growth, Collaborative for Student Growth. Dostupné na: <https://www.nwea.org/content/uploads/2020/11/Collaborative-brief-Learning-during-COVID-19.NOV2020.pdf>
- Maldonado, J. & De Witte, K. 2020. The Effect of School Closures on Standardised Student Test Outcomes. Dostupné na: <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/588087>
- MŠVVŠ SR. 2020a. Letné školy 2019/2020 (11. júna 2020). Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/letne-skoly-20192020-11-juna-2020/>
- MŠVVŠ SR. 2020b. Metodické odporúčanie k organizácii a podmienkam letných škôl v školskom roku 2019/2020. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/16598.pdf>
- MŠVVŠ SR. 2020c. Výzva na predloženie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov na rozvojový projekt zameraný na organizáciu Letnej školy. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/16601.pdf>
- MŠVVŠ SR. 2020d. Letná škola 2020. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/letna-skola-2020/>
- MŠVVŠ SR. 2021. Podpora žiakov aj škôl. Ministerstvo pošle na rozvojové projekty ďalšie štyri milióny eur. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/podpora-ziakov-aj-skol-ministerstvo-posle-na-rozvojeve-projekty-dalsie-styri-miliony-eur/>
- Nickow, A., Oreopoulos, P. & Quan, V. 2020. The Impressive Effects of Tutoring on PreK-12 Learning: A Systematic Review and Meta-Analysis of the Experimental Evidence. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27476/w27476.pdf
- OECD. 2019. PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed. OECD Publishing. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/b5fd1b8f-en>
- Pier, L. et al. 2021. COVID-19 and the Educational Equity Crisis. Evidence on Learning Loss From the CORE Data Collaborative. Policy Analysis for California Education. Dostupné na: <https://edpolicyinca.org/newsroom/covid-19-and-educational-equity-crisis>
- Ostertágová, A. & Čokyna, J. 2020. Hlavné zistenia z dotazníkového prieskumu v základných a stredných školách o priebehu dištančnej výučby v školskom roku 2019/2020. Inštitút vzdelávacej politiky. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/17338.pdf>
- Rose, S. et al. 2021. Impact of school closures and subsequent support strategies on attainment and socio-emotional wellbeing in Key Stage 1: Interim Paper 1. Dostupné na: https://educationendowmentfoundation.org.uk/public/files/Publications/Covid-19_Resources/Impact_of_school_closures_KS1_interim_findings_paper_-_Jan_2021.pdf
- Sedláček, M. & Varsík, S. 2020. Riziková skupina. Charakteristiky žiakov a žiačok v rizikovej skupine v testovaní PISA. Inštitút vzdelávacej politiky. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/18144.pdf>
- Sharp, C. et al. 2020. The challenges facing schools and pupils in September 2020. Dostupné na: https://www.nfer.ac.uk/media/4119/schools_responses_to_covid_19_the_challenges_facing_schools_and_pupils_in_september_2020.pdf
- Schwartz, H. L. et al. 2021. Getting to Work on Summer Learning. Recommended Practices for Success, 2nd Ed. — Executive Summary. Dostupné na: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA200/RRA205-3/RAND_RRA205-3.pdf
- ŠPÚ. 2020. Letné školy. Odporúčania na výchovno-vzdelávacie aktivity v školskom roku 2019/2020. Štátny pedagogický ústav. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/sk/distančne-vzdelavanie/letna-skola-2019-2020/odporucania-vychovno-vzdelavacie-aktivity-pocas-letnych-skol-skolskom-roku-2019/2020/letne_skoly_30_06_2020.pdf

UNESCO. 2021. COVID-19 impact on education. Dostupné na: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

Woolcock, N. 2021. School catch-up cash 'won't benefit pupils who need it most'. Dostupné na: <https://www.thetimes.co.uk/article/national-tutoring-scheme-to-help-with-lockdown-lag-only-halfway-to-target-700swg7d8>

Xie, C. et al. 2021. The effects of summer programs on K-12 students' reading and mathematics achievement: A meta-analysis. Center for Research and Reform in Education, Johns Hopkins University. Dostupné na: <https://beib228303049.files.wordpress.com/2021/02/xie-cheung-2020-efs-of-summer-for-bee.pdf>